

PROMISES

Justine Shapiro

Curs 2003-2004

Sinopsi

Documental que relata el viatge del periodista nord-americà B.Z. Goldberg a través de la comunitat palestina, els assentaments jueus en territori palestí i els barris de Jerusalem. Goldberg estableix un estret contacte i una relació d'amistat amb set nens palestins i israelians, d'edats compreses entre els nou i els tretze anys, i intenta explorar els seus odís, les seves creences i la seva manera de percebre un conflicte que enfronta els seus pobles des de fa més de cinquanta anys. Malgrat que els set nens viuen a vint minuts en cotxe els uns dels altres, les seves vides es desenvolupen en dos mons a part.

GUIA DIDÀCTICA - SECUNDÀRIA

Títol original: *Promises*

Direcció, producció i guió: Justine Shapiro i B. Z. Goldberg (Estats Units / Israel, 2001)

Codirecció i muntatge: Carlos Bolado

Càmera i direcció de fotografia: Yoram Millo i Ilan Buchbinder

Consultor i investigador: Stephen Most

Durada: 106 minuts

Objectius pedagògics

- Proponem la visió i l'anàlisi de *Promises* com un cant a l'esperança, al diàleg i a la pau en el conflicte entre Israel i Palestina. Valorem la perspectiva del film com a presentació del conflicte sense utilitzar cap tipus d'identificació moral o política. El film no jutja en cap moment l'actitud ni l'opinió de cap dels nens entrevistats, però malgrat les evidents diferències que existeixen entre ells aconseguix que dos nens israelians i un grup de palestins refugiats al camp de Deheishe puguin conèixer-se i parlar. De l'entesa i de la comprensió entre els nens de tots dos bàndols pot néixer en un futur la solució del conflicte.

- Resulten especialment interessants, des del nostre punt de vista, els constants paral·lelismes que s'estableixen entre les vivències i les opinions dels diferents protagonistes (per exemple, entre el partit de voleibol de Yarko i Daniel, la carrera de Faraj i la dansa de Sanabel), que ens ajuden a considerar les seves semblances i els seus punts en comú per sobre de les seves diferències ètniques, religioses i polítiques.
- Destaquem el fet que la pel·lícula no comenta ni

subratlla, sinó que il·lustra i intenta comprendre els joves protagonistes, contribuint decisivament així a la consecució d'una atmosfera absolutament quotidiana que aprofundeix i ajuda a entendre més el conflicte que qualsevol altre documental o telenotícies. En aquest sentit, la presència d'un narrador que viu en primera persona els esdeveniments que tenen lloc a la pantalla i el recurs a la màxima senzillesa i linealitat expositiva resulten decisius.

Breu història del conflicte araboisraelià

Des de l'Edat Mitjana, les comunitats jueves d'Europa es van veure afectades per onades de violència i hostilitat que les acusaven dels principals problemes socials i econòmics de la societat. L'any 1897 l'alemany Theodor Herzl va fundar el moviment sionista, que proclamava la necessitat d'establir un estat propi per als jueus d'arreu del món i que entenia el conjunt d'aquest ampli col·lectiu religiós com a "poble". El corrent majoritari d'aquest moviment, inicialment agnòstic, va proposar l'establiment d'un estat jueu al territori que, segons la Bíblia, havia albergat els jueus dos mil anys enrere: Palestina (a 1). Els sionistes consideraven que es tractava d'una zona "no habitada" tot i que tenia una densa població que professava diverses religions, entre les quals la jueva era minoritària davant la cristiana i la musulmana. La zona formava part de l'Imperi Turc Otomà des de principis del segle XVI.

El final de la Primera Guerra Mundial va fer que els territoris palestins es convertissin en un protectorat anglès, però els palestins, descontents amb la progressiva arribada de jueus a les seves terres i amb els favors dels anglesos vers els sionistes, van revoltar-se a mitjans de 1936. Incapaç de fer front a la situació, el govern britànic va proposar la partició del país l'any 1937, un pla que va ser acceptat pels jueus i refusat pels àrabs i que no va obtenir força de llei fins al 22 de novembre de 1947. En aquesta data, ja acabada la Segona Guerra Mundial, el pla va ser acceptat per l'organització de les Nacions Unides malgrat l'oposició de tots els estats musulmans d'Àsia. En aquest moment, la comunitat jueva ostentava legalment la propietat del 7% del territori i representava un terç de la població de la zona davant els dos terços de la comunitat palestina, que obtenia només el 50% del territori. Jerusalem quedava dividida entre els estats d'Israel i de Jordània (protectorat britànic fins a l'any 1946, quan aconseguiria la independència). El 13 de maig del 1948 els anglesos van abandonar oficialment Palestina i el dia 14 els sionistes van proclamar l'Estat d'Israel. La reacció no es va fer esperar: el Líban, Síria, Jordània, Iraq i Egipte, convençuts que es tractava d'un territori històricament àrab, no van acceptar la

resolució i van llançar una ofensiva bèl·lica davant la qual Israel va respondre amb contundència. Quan va acabar el conflicte, el 1949, Israel havia conquerit molt més territori que el que li havia atorgat les Nacions Unides i controlava el 77% del territori palestí. Més de 400 pobles palestins havien estat completament arrasats i més de 750.000 persones s'havien vist obligades a abandonar les seves terres i refugiar-se a la franja de Gaza, a Cisjordània, i als països àrabs veïns. A la zona controlada pel govern israelià hi van quedar només 100.000 palestins no jueus (musulmans i cristians), amb restricció de drets respecte a la resta de ciutadans.

Les expulsions de palestins per part de l'exèrcit israelià van continuar durant els anys cinquanta, i les tensions entre Israel i els països àrabs de la zona van desembocar en una segona guerra, anomenada Guerra dels Tres Dies, que va tenir lloc entre el 29 d'octubre i l'1 de novembre de 1956 en el marc de la nacionalització del canal de Suez per part d'Egipte. Tropes israelianes es van apoderar de la península del Sinaí; França i Gran Bretanya, que tenien tropes desplegades a Xipre, van exigir la internacionalització del canal de Suez. L'any 1957 es va signar l'armistici, però no passarien ni deu anys fins a l'esclat d'un nou conflicte, la Guerra dels Sis Dies. Davant l'amenaça d'un imminent atac dels països àrabs, Israel va bombardejar l'aviació egípcia situada al Sinaí, però els països àrabs van intervenir. En només sis dies, Israel va aconseguir apoderar-se de la Franja de Gaza, Cisjordània, Jerusalem Est, el Sinaí (Egipte) i els alts del Golan (Síria); el final de la guerra va provocar una nova onada de refugiats palestins: unes 300.000 persones es van exiliar al Líban, Jordània, Síria i els estats del golf Pèrsic. L'any 1967 les Nacions Unides van proclamar la resolució 242, que exigia a Israel la retirada del seu exèrcit dels territoris ocupats; en comptes d'això, Israel va incentivar la creació d'assentaments jueus als territoris ocupats, colònies jueves que, segons el dret internacional, són il·legals.

El principal partit, o moviment, polític palestí, l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP), creada a Jerusalem l'any 1964 sota els auspicis de la primera conferència dels estats àrabs celebrada al Caire, s'havia establert al Líban, i des d'aquest país guerrillers palestins llançaven violents atacs militars i terroristes contra Israel. Per acabar

amb aquesta situació i crear una zona de seguretat entre tots dos estats, Israel va envair el Líban l'any 1978. Es va aliar amb grups falangistes de religió cristiana i va provocar una guerra civil que va destruir el país; aquests grups, protegits i coordinats per l'exèrcit israelià, van atacar els campaments de refugiats palestins de Sabra i Chatila i van cometre una massacre extremadament sanguinària entre centenars de dones, homes i nens. El ministre de defensa israelià en aquests anys, màxima autoritat al Líban, era l'actual primer ministre israelià, Ariel Sharon (nascut el 1928). El replegament de l'exèrcit israelià no va començar a fer-se evident fins gairebé set anys després de la invasió, l'any 1985, però fins al 2000 l'exèrcit continuava ocupant una franja de territori al sud del país.

L'any 1987, un vehicle militar israelià va provocar un accident en què van morir quatre palestins. Durant els funerals, va esclatar una revolta popular que es va estendre ràpidament pels camps de refugiats palestins de Gaza i Cisjordània. És el que es coneix amb el nom de Primera Intifada, paraula que en àrab significa literalment "insurrecció" o "alçament". Després de vint anys d'ocupació militar israeliana, la població palestina va començar a desafiar amb pedres les tropes d'Israel, equipades amb armament pesat; el desequilibri de forces era evident i les morts no es van fer esperar. La Intifada seguia la tesi de no esperar a més solucions provinents de l'exterior i va motivar l'organització de totes les faccions palestines sota un mateix lideratge, polititzant i mobilitzant tota la societat palestina.

La Intifada va sobrepassar l'autoritat de l'OAP i va induir el líder palestí, Yassir Arafat, a fer un salt històric, facilitat per la decisió del rei Hussein de Jordània, el 31 de juliol de 1988, de trencar totes les relacions legals i administratives de Jordània amb Cisjordània, la jurisdicció de la qual va ser cedida a l'OAP. Així, el 15 de novembre de 1988 Arafat va proclamar a Alger l'Estat de Palestina (una entitat fantasmal, ja que no tenia fronteres ni govern, si bé en els mesos següents va ser reconegut per 90 estats) i va acceptar les resolucions del Consell de Seguretat de Nacions Unides, fet que suposava, implícitament, el reconeixement de l'Estat d'Israel. L'1 d'abril de 1989 Arafat va ser proclamat a Tunísia president de l'Estat Àrab de Palestina pel Consell Central de l'OAP, reunit en sessió extraor-

dinària. Poc després van començar les primeres trobades entre representants de l'OAP i el govern dels Estats Units.

L'any 1991 es va celebrar a Madrid la Conferència de Pau amb la participació del Líban, Síria, Israel, Egipte i d'una delegació palestinojordana. Es va acordar la celebració de rondes negociadores i el setembre de 1993, després del reconeixement mutu de l'Estat d'Israel i de l'Autoritat Nacional Palestina per part de Itzhaq Rabin, líder del Partit Laborista i en aquells temps primer ministre, i de Yassir Arafat, es van firmar els Acords d'Oslo, que preveïen un replegament d'Israel i l'establiment d'un Estat Palestí. Aquest procés havia de tornar als palestins la major part dels territoris ocupats per Israel el 1967, però mantenia la sobirania israeliana sobre un gran nombre d'assentaments jueus dispersats a la mateixa zona. Segons el pla, també les carreteres que uneixen aquests nuclis continuaven sota control israelià, fet que convertia el futur Estat Palestí en un mosaic de petites àrees mal comunicades. Al mateix temps, no ofería cap solució per a Jerusalem (a 2), ni preveia, en contra de la legislació internacional vigent, el dret de retorn dels refugiats. Malgrat tot, l'Autoritat Nacional Palestina va acceptar el tractat i es van establir vuit àrees autònomes al voltant de les ciutats palestines més importants. Al·legant raons de seguretat, el Govern israelià va bloquejar la següent fase de la retirada de les seves tropes dels territoris ocupats.

El setembre de l'any 2000, l'exministre de defensa i ultradretà Ariel Sharon, líder del partit dretà del Likud i futur primer ministre del país, va visitar la mesquita d'Al-Aqsa de Jerusalem acompanyat per un grup de soldats, provocació que va donar lloc a l'esclat de la Segona Intifada, una rebel·lió social similar a la que havia tingut lloc el 1987 però molt més violenta. Israel va respondre als atacs palestins ocupant de nou alguns dels territoris autònoms. Ariel Sharon va guanyar les eleccions al Parlament d'Israel celebrades el 6 de febrer del 2001, i des d'aleshores exerceix el càrrec de primer ministre del país i el procés de pau roman completament encallat (a 3).

Promises, un cant d'esperança

L'any 1995, Justine Shapiro va viatjar a Israel i als territoris ocupats palestins per rodar un episodi de la sèrie de televisió *Lonely Planet (Planeta solitari)*. Les dures paraules i les intenses emocions dels seus cosins israelians i dels nens palestins que va conèixer el van inspirar per a la realització de *Promises*. B.Z. Goldberg, nascut a Israel, on havia treballat de periodista durant la Primera Intifada, feia anys que desitjava explorar la relació entre els nens de la zona i el conflicte entre israelians i palestins. La tardor de 1995 els dos cineastes van formar un equip i van començar a entrevistar nens de tots dos bàndols. El film es va rodar principalment entre els anys 1997 i 1998 i l'any 2000, durant un temps de relativa calma, després de la firma dels Acords d'Oslo i abans de l'esclat de la Segona Intifada. Shapiro i Goldberg van comptar amb la participació del mexicà Carlos Bolado, acreditat en funcions de codirector i responsable del muntatge final del documental.

Els protagonistes principals de *Promises*, escollits entre més de 200 possibles candidats, són: 1 i 2) Yarko i Daniel, dos bessons israelians secularitzats (no religiosos), interessats en l'exèrcit, la religió i el voleibol; el seu avi va perdre tota la seva família als camps de concentració de Polònia durant la Segona Guerra Mundial i afirma convençut: «Em sembla impossible que existeixi un Déu que hagi vist tant horror i tant patiment i no hagi fet res». 3) Mahmoud, un noi ros d'ulls blaus partidari de Hamas (a 4) que estudia l'Alcorà a l'escola com un manifest de la causa palestina; la seva família és propietària d'una botiga de cafès i espècies al barri musulmà de Jerusalem des de fa tres generacions. «Quants més jueus matem», afirma convençut, «menys en quedaran». 4) Shlomo, un nen jueu ultraortodox que viu a la ciutat antiga de Jerusalem i estudia dotze hores al dia (de dos quarts de vuit del matí a dos quarts de vuit del vespre). A Israel els ultraortodoxos estan exempts del servei militar obligatori de dos anys: continuen els seus estudis de la llei islàmica i el govern israelià els paga una mensualitat. 5) Sanabel, una refugiada palestina del camp de refugiats de Deheishe que prové d'una família d'àrabs moderns secularitzats; és ballarina i explica la història del seu poble a través de la dansa tradicional palestina. Viu només a deu minuts de

Jerusalem però mai no ha pogut visitar la ciutat. El seu pare, periodista i líder del Front d'Alliberament de Palestina –partit oposat al procés de pau–, fa dos anys que està empresonat en una presó israeliana i encara no s'han presentat càrrecs contra ell. 6) Faraj, un refugiat palestí del camp de Deheishe que als cinc anys va veure com un soldat israelià matava un amic seu («Els qui moren en nom de Déu no estan morts, estan vius al seu costat. Pertanyem a Déu i a Déu tornarem», resa la seva làpida). Tant Sanabel com Faraj denuncien davant les càmeres la situació absolutament precària de molts dels refugiats de Deheishe i d'altres camps (hi ha cases en què dormen fins a tres persones en un sol llit). L'àvia de Faraj guarda la clau de l'antiga casa de la seva família, en un poble arrasat per l'exèrcit israelià molts anys enrere. 7) Moïshe, un colon israelià d'extrema dreta que viu a l'assentament jueu fortificat de Beit, a vint minuts de Jerusalem, resumeix l'essència del conflicte entre palestins i israelians dient que «Déu va donar a Abraham la terra però van arribar els àrabs i se'n van apoderar». De gran, Moïshe vol ser comandant de l'exèrcit d'Israel; temps enrere un amic seu i la seva mare van morir en un atemptat suïcida palestí («Déu venjarà la seva sang», resen les seves làpides).

A l'actualitat, hi ha més de 150.000 colons israelians repartits en diferents assentaments als territoris ocupats de Cisjordània; hi ha controls militars entre totes les cruïlles entre Cisjordània i Israel i els palestins que viuen a Cisjordània no poden anar enlloc sense un permís especial de l'exèrcit israelià.

El valor del testimoni

Amb una qualitat d'imatge a estones bastant precària i una realització i un muntatge que brillen per una absoluta senzillesa, el secret del film resideix en la força del seu plantejament i en l'impacte de la seva materialització: des del primer minut, les paraules dels set nens transcendeixen les imatges i els espectadors assisteixen compungits al relat de l'origen de l'odi i de la irracionalitat del comportament dels dos bàndols del conflicte, de la seva condició de víctimes d'una educació i d'un entorn concret i ben determinat. B.Z. Goldberg, convertit en un protagonista més, interactua de manera molt intel·ligent amb els nens, qüestionant la seva manera de pensar i semblant en ells el dubte, la curiosi-

tat i la intriga per conèixer els nens del bàndol teòricament oposat a seu. Només cal veure, per exemple, la cara de sorpresa de Mahmoud quan, després d'afirmar que no té cap interès a conèixer cap israelià, B.Z. li comenta que ell és israelià: gairebé no s'ho pot creure, es queda completament descol·locat. Els directors de *Promises*, de fet, no amaguen en cap moment el seu veritable objectiu: mostrar els punts en comú i les semblances que existeixen entre els nens de tots dos bàndols, unes coincidències que en molts casos estan fins i tot per sobre de les diferències i de les discrepàncies que poden existir entre ells. L'actitud de B.Z. Goldberg i el muntatge de les imatges, com és el cas del brillant paral·lelisme que s'estableix entre el partit de voleibol dels bessons israelians, la carrera dels cent metres de Faraj o l'espectacle de dansa tradicional en què participa Sanabel, presenten de manera clara i contundent aquesta voluntat de concòrdia i de comprensió. Quan Yarko i Daniel veuen una foto de Faraj, immediatament sorgeix la curiositat. Pregunten: «Per què no el visitem?». Faraj no vol saber res dels nens israelians fins que Sanabel li diu: «No conec cap nen palestí que hagi intentat explicar la nostra situació a un nen israelià». Sorprenent el públic i fins i tot els mateixos directors del film, Faraj accepta trobar-se amb Yarko i Daniel.

Els germans israelians viatgen al camp de refugiats de Deheishe: és la primera vegada que coneixen a algú de l'altre costat, i observen amb cert neguit pintades a les parets en favor dels grups armats palestins («La set de la terra serà calmada amb sang», diu una d'elles) i les marques de les bales i les restes de metralla a les parets de diverses cases, herència dels violents enfrontaments que van tenir lloc al camp entre els palestins i els soldats israelians durant la Primera Intifada. Yarko, Daniel, Faraj, Sanabel i els seus amics del camp de Deheishe comparteixen un dinar i es comencen a fer amics, però la promesa d'amistat té data de caducitat per culpa dels obstacles, culturals i físics, que els separen: Faraj i els bessons s'entenen parlant en anglès, sense anar més lluny, i un traductor acompanya els nens mentre estan junts per salvar les diferències idiomàtiques que els separen. El desenllaç del documental és, així, un clímax imprevisible d'emocions, replet de veritat i innocència: la realitat captada per la càmera traspasa la pantalla i posa en

evidència, amb terrible contundència, l'absurditat del conflicte.

Malgrat el cert pessimisme de l'epíleg final (rodat dos anys després de la trobada entre Faraj i Yarko i Daniel), *Promises* es converteix en un bellíssim cant a la pau i a l'esperança, en una decidida aposta pels nens que seran els adults del futur. L'empremta que deixa en aquests nens la proximitat de l'odi i la violència arriba vigorosament als espectadors, que senten parlar contínuament de mort, de cadàvers, d'explosions i de política i de religió. Les opinions dels set petits protagonistes són contundents i ben definides, i d'una maduresa que en moltes ocasions resulta colpidora o, com a mínim, sorprenent. Els directors del film, després d'unes imatges televisives corresponents a la Primera Intifada en què la càmera segueix un pneumàtic encès pels refugiats palestins i llençat contra l'exèrcit israelià, mostren la sala de maternitat d'un hospital de Jerusalem: quan neixen tots els nens són iguals i en ells, només en ells, resideix l'esperança d'un futur millor, l'esperança de pau entre palestins i israelians.

(a 1) Segons les tradicions del *Gènesi*, els avantpassats d'Israel van ser els patriarques hebreus Abraham, Isaac i Jacob (o Israel), i els dotze fills d'aquest últim van ser els progenitors de les dotze tribus del poble d'Israel.

(a 2) Israel té un sistema parlamentari de govern constituït per una cambra de 120 membres, la Knesset. Els membres de la Knesset són escollits cada quatre anys per sufragi universal directe. La Knesset té al seu càrrec el poder legislatiu i l'elecció del president. El poder executiu està representat per un Gabinet dirigit pel primer ministre, que és el líder del partit majoritari de la Knesset. El 27 de febrer de 2003, el primer ministre electe d'Israel, Ariel Sharon, va presentar el seu nou govern, format per una coalició de quatre partits que sumen 68 dels 120 diputats del Parlament: 40 diputats del Likud, 15 del Shinui, partit laic de centre dreta, 6 diputats del Partit Nacional Religios (PNR), i 7 diputats del partit d'Unió Nacional (UN), coalició de tres formacions d'extrema dreta. El principal partit de l'oposició és el Partit Laborista.

(a 3) Jerusalem és considerada una ciutat santa per tres religions diferents, la jueva, la cristiana i la musulmana, que hi tenen alguns dels edificis de culte més importants de la seva història. El principal lloc de culte dels jueus és el conegut Mur de les Lamentacions, l'única resta que queda dempeus de l'antic temple construït per Salomó i destruït pels romans el 70 dC. Cada divendres, els jueus es reuneixen allà per plorar la destrucció del temple. Els llocs de pelegrinatge més importants dels musulmans són la Mesquita d'Umar o Cúpula de la Roca i la Mesquita d'Al-Aqsa, construïda el segle XI sobre una edificació anterior del segle VIII. El principal edifici de culte del cristianisme és el Sant Sepulcre, lloc on, segons la tradició, Crist va ser enterrat i va ressuscitar.

(a 4) Els principals grups armats de la resistència palestina són la Jihad Islàmica i, sobretot, Hamas i les seves Brigades Ezzedim Al Qasam (BEQ), que des de finals de 2002 són la força dominant als territoris ocupats, compartint, segons diverses enquestes, el màxim nivell de popularitat juntament amb Al Fatah. La història de Hamas està vinculada a la Intifada; va sorgir pels volts de 1988 i, juntament amb la Jihad, va impulsar el boicot als Acords d'Oslo. En un primer moment, però, Hamas va formar part de l'estratègia israeliana per debilitar l'OAP: el govern jueu va tolerar la implantació d'una poderosa xarxa d'organitzacions culturals, educatives, socials i de caritat, que estan a la base de la popularitat de Hamas. L'organització està formada per una ala política i una altra de militar; l'ala política és l'encarregada de construir escoles i hospitals a Cisjordània i a la franja de Gaza i d'ajudar la comunitat palestina en tot el que fa referència a temes socials i religiosos. L'ala militar la constitueixen les BEQ, operatives des de 1989 i que funcionen de manera autònoma respecte a l'ala política. El líder espiritual del grup és el xeic Ahmed Yassin.

Proposta d'activitats

- Debat a classe al voltant d'alguns dels temes i de les idees presents a la pel·lícula: la situació dels nens i els adolescents a Jerusalem, als camps de refugiats palestins i als assentaments jueus en territori ocupat; la violència, l'odi entre diferents ètnies i religions, etc.
- Anàlisi i valoració de l'estructura narrativa del film a partir de les següents qüestions: Quants anys transcorren des del principi fins al final? Hi ha algun canvi en l'opinió i en l'actitud dels nens entrevistats? Quin recurs utilitzen els directors del film per cohesionar els diferents temes i les diferents opinions plantejades?
- Anàlisi de l'actitud i les opinions dels principals nens entrevistats, a partir de les semblances i els punts en comú que, malgrat les seves diferències ètniques, religioses i polítiques, existeixen entre ells.
- Comparació entre *Promises* i altres textos i films relacionats amb el conflicte entre Israel i Palestina, buscant les principals idees, les semblances i les diferències que es poden establir entre ells i comparant els resultats obtinguts amb la visió del conflicte que habitualment ens ofereixen els mitjans de comunicació.
- Estudiar i valorar la situació dels nens jueus i palestins a l'Orient Mitjà a partir de la informació que ens dóna la pel·lícula.

Preguntes per al debat

- Quins coneixements t'ha aportat el documental sobre el conflicte entre palestins i israelians?
- Tenint en compte les opinions dels nens i nenes entrevistats, creus que és una bona solució, com ha fet Israel, aixecar un mur de separació entre les dues poblacions, a la regió de Cisjordània?
- Quines són les causes de l'odi que, a l'inici del documental, expressen els nens i les nenes entrevistats per tots els que no pertanyen a la seva comunitat?

• *Promises* tracta obertament el conflicte que des de fa més de cinquanta anys enfronta israelians i palestins. Què en saps, d'aquest conflicte? Quan va començar? Creus que pot tenir alguna solució? La visió que dóna el film de la situació dels nens d'un i altre bàndol s'ajusta a la realitat?

- La pel·lícula de B.Z. Goldberg, Justine Shapiro i Carlos Bolado entrevista diferents nens jueus i palestins per donar una visió fins a cert punt inèdita del conflicte entre Israel i Palestina. Creus que les seves declaracions i opinions ajuden a entendre una mica millor el conflicte? Per què? Pensaries de la mateixa manera si visquessis en les condicions que han de viure la majoria dels protagonistes del film? Quines de les diferents situacions plantejades al film t'han sorprès més? T'has sentit identificat amb algunes d'elles?

- La pel·lícula presenta un grup de nens i adolescents que han de conviure diàriament amb l'odi i la violència i que no poden viure la seva vida en total llibertat. Creus que la distància i l'objectivitat amb què el director filma els personatges i les diferents situacions que viuen serveixen per donar més rellevància al missatge del film? Adverteixes algun canvi o evolució en els nens entrevistats a mesura que es va desenvolupant la pel·lícula?

Sinopsi

Documental que relata el viatge del periodista nord-americà B.Z. Goldberg a través de la comunitat palestina, els assentaments jueus en territori palestí i els barris de Jerusalem. Goldberg estableix un estret contacte i una relació d'amistat amb set nens palestins i israelians, d'edats compreses entre els nou i els tretze anys, i intenta explorar els seus odís, les seves creences i la seva manera de percebre un conflicte que enfronta els seus pobles des de fa més de cinquanta anys. Malgrat que els set nens viuen a vint minuts en cotxe els uns dels altres, les seves vides es desenvolupen en dos mons a part.

PROGRAMA DE MÀ - SECUNDÀRIA

Títol original: *Promises*

Direcció, producció i guió: Justine Shapiro i B. Z. Goldberg (Estats Units / Israel, 2001)

Codirecció i muntatge: Carlos Bolado

Càmera i direcció de fotografia: Yoram Millo i Ilan Buchbinder

Consultor i investigador: Stephen Most

Durada: 106 minuts

Un cant d'esperança

L'any 1995, Justine Shapiro va viatjar a Israel i als territoris ocupats palestins i les dures paraules i les intenses emocions dels seus cosins israelians i dels nens palestins que va conèixer el van inspirar per a la realització de *Promises*. B.Z. Goldberg, nascut a Israel, feia anys que desitjava explorar la relació entre els nens de la zona i el conflicte entre israelians i palestins. La tardor de 1995 els dos cineastes van formar un equip i van començar a entrevistar nens de tots dos bàndols. El film es va rodar principalment entre els anys 1997 i 1998 i l'any 2000, durant un temps de relativa calma, després de la firma dels acords d'Oslo i abans de l'esclat de la Segona Intifada. Shapiro i Goldberg van comptar amb la participació del mexicà Carlos Bolado, codirector i responsable del muntatge final del documental. Els protagonistes principals de *Promises* són: Yarko i Daniel, dos bessons israelians secularitzats (no religiosos); Mahmoud, un palestí ros d'ulls blaus partidari de Hamas i d'Hezbollah; Shlomo, un nen jueu ultraortodox que viu a la ciutat antiga de Jerusalem i estudia dotze hores al dia (de dos

quarts de vuit del matí a dos quarts de vuit del vespre); Sanabel, una palestina del camp de refugiats de Deheishe que prové d'una família d'àrabs moderns secularitzats; Faraj, un refugiat palestí del camp de Deheishe que als cinc anys va veure com un soldat israelià matava un amic seu. Moishe, un colon israelià d'extrema dreta que viu a l'assentament jueu fortificat de Beit, a vint minuts de Jerusalem, resumeix l'essència del conflicte entre palestins i israelians dient que «Déu va donar a Abraham la terra però van arribar els àrabs i se'n van apoderar».

El director, B.Z. Goldberg, convertit en un protagonista més, interactua de manera molt intel·ligent amb els nens, qüestionant la seva manera de pensar i semblant en ells el dubte, la curiositat i la intriga per conèixer els nens del bàndol teòricament oposat a seu. Quan ensenya una foto de Faraj a Yarko i Daniel, sorgeix la curiositat. Pregunten: «Per què no el visitem?». Faraj no vol saber res dels nens israelians fins que Sanabel li diu: «No conec cap nen palestí que hagi intentat explicar la nostra situació a un nen israelià». Sorprenent el públic i fins i tot els mateixos directors del film, Faraj accepta trobar-se amb Yarko i Daniel. Els germans israelians viatgen al camp de refugiats de Deheishe: és la pri-

mera vegada que coneixen algú de l'altre costat. Comparteixen un dinar i es comencen a fer amics, però la promesa d'amistat té data de caducitat per culpa dels obstacles, culturals i físics, que els separen. El desenllaç del documental és, així, d'un clímax imprevisible d'emocions, replet de veritat i innocència: la realitat captada per la càmera traspasa la pantalla i posa en evidència, amb terrible contundència, l'absurditat del conflicte. Malgrat el cert pessimisme de l'epíleg final (rodat dos anys després de la trobada entre Faraj i Yarko i Daniel), *Promises* es converteix en un bellíssim cant a la pau i a l'esperança, en una decidida aposta pels nens que seran els adults del futur.

Els directors: Justine Shapiro, B.Z. Goldberg i Carlos Bolado

Justine Shapiro va néixer a Sud-àfrica però es va criar a Califòrnia. Va estudiar teatre i història a la Universitat de Tufts i va començar com a actriu de teatre, cinema i televisió. Posteriorment, va treballar de presentadora i coguionista de la prestigiosa sèrie de televisió sobre viatges *Lonely Planet (Planeta solitari)* i va participar en diversos documentals produïts per la cadena britànica BBC. Nascut a Boston però criat a Israel, B.Z. Goldberg va estudiar a la New York University Film School i posteriorment, durant la Primera Intifada, va treballar de periodista a Israel. També ha participat activament com a consultor en la resolució de diversos conflictes internacionals. Carlos Bolado, nascut a Mèxic, va adquirir un gran prestigi al seu país treballant com a muntador d'alguns dels films mexicans més importants de la dècada dels noranta, entre els quals destaquen *Como agua para el chocolate* (Alfonso Arau, 1992) o *Amores perros* (Alejandro González, 1999). L'any 1999 va firmar la seva primera pel·lícula com a director, *Bajo California, el limite del tiempo*, premiada a diversos festivals internacionals.

Opinions dels directors

Sobre el rodatge

«Vam viure junts a Jerusalem durant tot el rodatge. Vam intentar plasmar les nostres pròpies visions del conflicte de l'Orient Mitjà. Vam parlar, vam lluitar,

vam discutir, vam inventar històries. Miràvem cada nit tot el que havíem filmat durant el dia i preparàvem el rodatge dels dies següents».

El punt de vista de la pel·lícula

«*Promises* no podria haver estat dirigida per algú d'Israel o de Palestina. Una persona que viu el problema des de dins dóna massa coses per fetes. Justine Shapiro va aportar una perspectiva exterior i una sensibilitat femenina al rodatge. Els càmeres jueus van pensar que estava boja per voler filmar allò que ells consideraven llocs comuns, com els controls, la geografia dels voltants de Jerusalem, el trànsit a la Ciutat Santa i fins i tot el Burger King Kosher. Per a ella era important estar a l'interior de les llars per transmetre el sentit de la vida quotidiana i l'humor dels nens».

Sobre la presència d'un narrador

«B.Z. no volia sortir al film, pensava que no funcionaria. Però Justine va creure que la pel·lícula necessitava un fil narratiu i que la relació de B.Z. amb els nens era, de fet, una part crucial de la història. Un dels principals reptes a l'hora de muntar *Promises* va ser perfilar el paper de B.Z. per aconseguir un adequat equilibri en relació amb els nens al llarg del film».

Del *pressbook* del film

Opinions de la crítica

«Pel·lícula dura però necessària, *Promises* revela en la seva humanitat l'altra cara del conflicte entre Israel i Palestina, la cara que cap diari ni cap cadena de televisió no han mostrat mai».

Omar Khan, *Cinemanía*, desembre de 2002

«Allò més encertat del documental (premiat a gairebé tots els festivals en què s'ha presentat) és la manera com propicia el coneixement i la trobada de nens de diferents ètnies. Són els nens els que ens ensenyen que tota guerra és inútil, que som tots iguals, que el millor que podem fer és conèixer-nos, entendre'ns i respectar-nos».

Fotogramas, desembre de 2002